

Un model comun de denumire a acțiunii *a se mărita* (și *a mărita*) în limbile bulgară și română

0. Cercetarea comparativă a terminologiei nunții în bulgară și română arată, pe lângă diferențe, așteptate și explicabile, și o seamă de elemente comune – unități lexicale sau modele de denumire identice, atât pentru mesele și obiectele rituale, cât și pentru personajele principale. Paralelisme impresionante se observă în cadrul verbelor și locuțiunilor verbale care denumesc acțiunea *a se căsători*. Fiecare model din română își găsește echivalent în bulgară – și verbele, create din cuvântul *casă* (*a se căsători/zadomjavam se*)¹ sau din *cap* (*a se căpătui/glavjavam se*)², și folosirea unei perechi, denumind acțiunea din punctul de vedere al bărbatului și al femeii (*a se însura*, *a se mărita/ženja se*, *omăžvam se*) și multe altele. Aici trebuie menționată și locuțiunea verbală *a se duce* (*a merge*) după *cineva* cu sensul „a se mărita” și cea legată de ea *a da după cineva* „a mărita”, modelul cărora îl regăsim și în bulgară. Acest model comun, la care ne oprim aici, este rar pomenit în cercetările comparative. El reprezintă un stadiu mai arhaic în denumirile acțiunii *a se mărita* și, respectiv, *a mărita*.

1. În cercetarea sa asupra terminologiei instituțiilor indoeuropene, Emile Benveniste remarcă lipsa unui termen al căsătoriei, fapt notat și de mulți alți cercetători. „Se spune, și cu expresii des înnoite în diferitele limbi, despre bărbat că duce (acasă) o femeie pe care un alt bărbat o dă (lat. *uxorem ducere* și *nuptum dare*), iar despre femeie că intră în starea unei soții, primind o funcție, și nu realizând un act (lat. *ire in matrimonium*)”³.

De obicei, terminologia indoeuropeană a căsătoriei este privită chiar din perspectiva schimbului general de mărfuri, fiind ea însăși un act de vânzare-cumpărare⁴. Urme ale unei astfel de concepții despre căsătorie se găsesc și astăzi în ritualul nupțial al multor popoare indoeuropene, ca și în terminologia respectivă (cf. de ex. ucr. *prodovat' molodu* „a da mireasa mirelui”, liter. „a vinde mireasa”, *starosta bran'skij* și *starosta dan'skij* „starostele mirelui” [care ia] și „starostele miresei” [care dă], rus. *dača* „datul unei fete de soție”, ceh. *vdavky* „nuntă”)⁵. Desemnarea căsătoriei prin trei verbe – *a da*, *a duce* (sau *a lua*) și *a merge* – se înscrie printre aceste urme.

2. Pentru a se denumi acțiunea *a lua o soție* în unele limbi indoeuropene se folosesc forme cu rădăcina *wued^[1] – „a duce” și, în special, „a-și duce o femeie acasă” (cf. v. bg. *voditi* „a duce; a se însura”, legat de lit. *vadyti*, *vadaui* „a duce; a se însura”, let. *vest*, *vedu* „a duce; a se însura”, indo-iran. *vadhu* „mireasă, soție”,

avest. *vadu* „am pe cineva de soție“, vezi tot așa v. rus. *voditi ženu* „a se însura“ și *uvod* „cununie secretă“ la cei de rit vechi⁶.

2.1. În unele dialecte ale limbii bulgare verbul *vodja* (< v. bg. *voditi*) înseamnă și azi pe lângă „a duce pe cineva după sau cu sine“ și „a avea pe cineva de soție sau soț“, deci a fi căsătorit. De exemplu: *voda* – reg. Ihtiman⁷; *vodim* – Samokov, Burel⁸; *od'ă* – reg. Komotini⁹; *og'ă măș* – „sunt măritată“ – reg. Elena¹⁰ etc. Verbul este folosit și reflexiv cu sensul „a fi căsătorit“, de ex. *vudijă să malu* – *mlogu malo-mlogu* – *devit meșă* – „erau căsătoriți puțin – mult – nouă luni“ (Voiniagovo, reg. Karlovo)¹¹. După cum se vede din exemplele date, subiectul acestui verb poate fi și masculin, și feminin. Îar acțiunea *a se însura* (deci numai din punctul de vedere al bărbatului) se poate exprima prin unele derivate ale verbului în discuție sau ale lui *veda-doveda* (*bulka*), *zavaždam*, *zaveda* (*bulka*)¹² – liter. „a-și aduce o mireasă (soție) – reg. Ihtiman; *dovede* (*devojkă*) – în dialectele macedonene¹³; *dovodjam*, *dovoždam*, *doveždam*, *dovaždam*¹⁴. Se întâlnesc și variante lexicale ca de ex. *dokărŭwăm*, *dokarăm* „a aduce, a duce“, dar și „a se însura“ – reg. Vidin¹⁵. În trecut, verbele cuate au fost mai larg întrebuițate pe teritoriul lingvistic bulgar cu sensul „a se însura“, fapt dovedit și de atestarea unor substantive derivate ca: *za-devojkă* „o fată pe care cineva a luat-o, cum fac în sate, ca să se căsătorească cu ea“¹⁶ sau *izvod* – într-o expresie cu sensul „a-și mărita fata, a o da afară din casă“¹⁷.

Mai des, cu sensul „a se însura“, în dialectele bulgare se folosește verbul *vze-mam* „a lua“ – de ex. *zema*; *zimam*, *zemă*; *uzimăm*; *zeme za žena*¹⁸ etc. Acest verb poate însă însemna și „a se mărita“.

2.2. În română, ca și în alte limbi romanice, se utilizează numai *a lua* – *a lua* (*de*) *neastă* și, mai rar, *a lua de bărbat*¹⁹. Această expresie cu structură identică în limbile balcanice este caracteristică limbajului popular, cum a remarcat și Gr. Brâncuș²⁰.

2.3. Având în vedere păstrarea sensului „a se însura“ al derivatelor verbelor *vodja*, *veda* „a aduce, a duce“, s-ar putea conchide că în bulgară a supraviețuit, deși rar folosit, un model mai arhaic de denumire a însuratului, pierdut în română (dar cf. în lat. *uxorem ducere*).

3. Expresia bulgărească *doveždam bulka*, *žena* denumește căsătoria, cum era subliniat, numai din punctul de vedere al bărbatului. S-ar putea pune întrebarea: există sau nu în dialectele bulgărești o expresie sau o lexemă paralelă, care să aibă ca subiect femeia? În societatea tradițională, bărbatul *ia* femeia care îi este *dată* și o *duce* acasă, dar ce face ea?

3.1. În unele limbi slave există expresia „a se duce, a ieși după bărbat“ cu sensul „a se mărita“ – rus. *vychodit zamuž*, *idti zamuž*, ucr. *vichoditi zamiž*, pol. *wychodziec za maż*, sloven. *za-mož iti*, scr. *poću za...* etc. Important este să subliniem aici folosirea prepoziției *za* „după“. Când este dată și luată (dusă), femeia își părăsește casa, iese din ea, și se duce după bărbatul ei. Savantul german A. Brückner explică astfel acest fel de denumire a măritişului: „Slavii nu recunosc independența femeii, pentru ei femeia trebuie să-și urmeze soțul ca o vită, de aceea *idet' za myžă* este cea mai reprezentativă expresie pentru măritiş“²¹.

3.2. O exprimare asemănătoare a căsătoriei din punctul de vedere al femeii, printr-un verb cu sensul „a se duce“, există numai în limbile slave. În unele cercetări

contrastive sunt menționate paralele din maghiară, finlandeză, turcă, deci nu numai din limbi indoeuropene²². Tur. *koca ya gümek (varmak)* și ung. *ferhezmenmi* conțin în structura lor tot un verb cu sensul „a se duce“ (a se duce *la* sau *către* bărbat), adică a ieși din propria familie²³. Aceiași model se întâlnește și în albaneză – *vajti te burri* „s-a căsătorit“. liter. „s-a dus la (către) bărbat“²⁴, sau în dialectele țigănești în Balcani – *džav romeste* „mă duc la bărbat, mă mărit“ (cu complementul în cazul locativ).

Trebuie notată însă aici o diferență între modelul slav și celelalte exemple amintite: în ultimele lipsește prepoziția cu sensul de succesiune în spațiu.

3.3. Dacă o asemenea expresie ar exista în bulgară, ea ar fi al doilea element dintr-o pereche simetrică cu *zaveždam, doveždam (žena)*. Când însă este vorba de modelul în discuție din limbile slave sau când se fac referiri și la alte limbi, de obicei nu se dau exemple din limba bulgară. Uneori chiar se menționează că el nu există în bulgara contemporană²⁵, deci că expresia bulgară veche *idet' za myžă* nu s-a păstrat. Într-adevăr, ea nu s-a păstrat în bulgara literară, dar au scăpat atenției cercetătorilor faptele dialectale. În unele dialecte ale limbii bulgare se întâlnește și astăzi locuțiunea verbală *ida za (njakogo)* care conține în structura sa un verb cu sensul „a merge, a se duce“ și o prepoziție (*za*) însemnând succesiune în spațiu. Modelul este atestat în partea de vest a teritoriului lingvistic bulgar. De exemplu: reg. Lom – *Ja dojdı, Maro, za mene* „la vino, Maro, după mine“²⁶; reg. Vrața – *„šite ide za druk“* „o să se ducă după altcineva“²⁷; reg. Kiustendil – *ida za nekogo* „a se duce după cineva“²⁸; reg. Blagoevgrad – *„da ida za nego“* „să mă duc după el“²⁹ și, tot așa, în graiurile macedonene din afara hotarelor țării³⁰, ca și bulgarii aflați în Timoc și Morava³¹. Rar sunt atestate întrebunțări din alte regiuni, ca de ex. din Loveci³². În unele graiuri, tot de vest, prepoziția *za* poate fi înlocuită cu *po*, cu aceeași semnificație de succesiune în spațiu, de ex.: reg. Vidin – *„pošla po on'ar“* „s-a dus după acela, s-a măritat cu el“³³; reg. Vrața – *„zanka po Stefan da ide“* „Zanca după Ștefan să meargă“³⁴; reg. Samokov – *„Nečem po tebe da idem“* „Nu vreau să mă duc după tine“³⁵.

În reg. Ihtiman, M. Mladenov a notat expresia *begala za* „s-a căsătorit fără voia părinților“, liter. „a fugit după“³⁶. Această construcție (și cu prepoziția *za* în loc de *po*) se întâlnește și în alte regiuni de vest – Sofia³⁷, Pernik³⁸, Kiustendil³⁹.

3.3.1. Este de notat și aici, în expresiile bulgărești, ca și în expresiile din alte limbi slave, prezența prepoziției *za* sau a lui *po*. Într-un studiu asupra prepoziției *za* și prepozițiilor cu sensuri identice din limbile balcanice, P. Asenova atrage atenția asupra faptului că în evoluția istorică a limbii bulgare această prepoziție s-a îndepărtat cel mai mult de sensul său din bulgara veche – succesiune în spațiu⁴⁰. Acest sens se păstrează în celelalte limbi slave, iar în bulgară – numai în unele graiuri, și în anumite construcții, ca de exemplu în *ida za njakogo* (v. bg. *iti za myžă*) „a se mărita“. În acest model de denumire a măritșului se oglindește, după I. Zaimov, obiceiul căsătoriilor în trecut – „adică femeia era furată și se ducea după viitorul soț“⁴¹. Având în vedere materialele adunate, am putea presupune că aria de răspândire a folosirii prepoziției *za* cu funcții spațiale se plasează în partea de vest a teritoriului lingvistic bulgar.

Bine delimitată este aria de răspândire a prepoziției *po*. Întrebunțarea ei pentru a se arăta succesiunea în spațiu nu este specifică limbii bulgare literare con-

temporane, funcția aceasta veche se păstrează numai în unele graiuri. Analizând-o în special, T. Kostova menționează și modelul sintactic la care ne referim în cercetarea de față. Autoarea stabilește răspândirea geografică a acestui sens arhaic al prepoziției, existent în bulgara veche, în partea de vest a țării⁴². Mai târziu, M. Mladenov a realizat o hartă, din care reiese tot așa că sensul în discuție este răspândit numai în grupa graiurilor de vest⁴³.

3.3.4. După cum se vede și din răspândirea prepozițiilor folosite în construcțiilor citate, modelul cercetat de noi poate fi definit ca specific mai ales graiurilor bulgare de vest.

3.4. Și în graiurile românești se întâlnesc expresiile *a merge după cineva*, *a se duce după cineva*, formate în mod identic cu expresia din bulgară *ida za (po) njakogo* și având același sens – „a se mărita”. În dicționarele contemporane ale limbii române sunt notate cu precizarea stilistică – învechit, popular. În Dicționarul moldovenesc însă astfel de precizare lipsește⁴⁴. Expresia *a merge după cineva* este atestată în scris din secolul al XVII-lea – în Biblia de la București de la 1688 și la Dosoftei, deci în monumente atât din Moldova, cât și din Muntenia (de ex. „... să nu mergi tu după tineri, măcar sărac, măcar avut”, „Nu poci suferi *a merge după* un căsătoriu mai prost ca mine”⁴⁵). Astăzi putem descoperi această expresie cel mai des în culegeri de folclor românesc. Materialul fișat, cel mai des din cântece populare, deși nu este foarte bogat, arată o răspândire largă a modelului pe teritoriul limbii române. De exemplu: „Spune, spune, pui de cuc, după care să mă duc” – Dobrogea⁴⁶; „Întrebai frunza de nuc după care să mă duc” – Țara Lăpușului⁴⁷; „Foaie verde de trifoi, / Da m-au cerut la mama doi. / ...dipi care să mă duc” – Bucovina⁴⁸; „După iel nu m-oi duce” – Țara Oașului⁴⁹; „Mi te cere un diecel, mere-i, mândră, după el? – După diac nu m-oi duce” – Transilvania⁵⁰ etc.

Cea mai mare parte din materialul fișat provine din Transilvania și Moldova, dar n-am putea spune că acolo expresia discutată a fost mai larg întrebuințată. Totuși, reamintim faptul că în Dicționarul moldovenesc, apărut la Chișinău, ea nu poartă note stilistice, ceea ce ar putea însemna că acolo nu se simte învechită. Fără a îndrăzni să precizăm cu siguranță aria de răspândire a modelului cercetat, am putea presupune că el este cunoscut pe tot teritoriul dacoromân. În limba română, prepoziția *după* are sensul de succesiune în spațiu, larg întrebuințat, deci nici aceasta nu ne ajută (cum a fost în cazul prepoziției din expresia bulgară) la formularea unor concluzii areale mai precise.

4. În ce privește folosirea unor prepoziții cu sensul succesiune în spațiu în expresii legate de căsătorie, asemănarea între bulgară și română poate fi urmărită și mai departe. În diferite limbi, acțiunea „a mărita” (din punctul de vedere al părinților fetei) este exprimată și cu un verb cu sensul „a da”. În limbile noastre însă complementul indirect în construcțiile cu *a da* poate fi introdus și cu prepoziția *za/după* – *a da după cineva*, *davam za njakogo*. La fel și în alte limbi slave, nu numai bulgară.

4.1. În bulgară, măritarea unei fete de către părinții ei este exprimată și prin verbul *davam* „a da” și o construcție prepozițională (în loc de dativ) cu *na – davam (dășterja si) na njakogo* „a-și da (fiica) cuiva”. De aceea ea este *dadenică*, *sdavanka* sau *sdadenică* „fată, măritată cu voia părinților”⁵¹. Mai rar se întâlnesc în

această situație prepozițiile *za* sau *po* – *davam za (po) njakogo* „a da după cineva“. Materialele adunate până acum arată întrebuițarea lui *po* mai ales în reg. Vidin și Kula, deci în Bulgaria de Nord-Vest (de ex. „*Ĉe te me po teb ne dacha*“ „Că ei nu m-au dat după tine“ – s. Izvor, reg. Vidin)⁵². Mult mai larg este întrebuițată construcția cu prepoziția *za* în reg. Șumen, Lom⁵³, Montana, Godeci, Trân, Sofia, Kiustendil, Blagoevgrad, Razlog, Koprivțița⁵⁴. Se întâlnește și în graiurile macedonene (de ex. „*Što me, majko, dade za toj pusti Grujo?*“⁵⁵ „De ce m-ai dat, mamă, după acest afurisit Gruiu?“), ca și în graiul bulgarilor din Banat (de ex. „*Mene me mama ne dava za uščer*“⁵⁶ „Pe mine mama nu mă dă după cioban“; „*Pita li, Tinke, mama ti da dadat tebe za mene?*“⁵⁷ „Ți-ai întrebat, Tinke, mama, să te dea după mine?“).

Oprindu-se mai pe larg la folosirea prepoziției *za* cu această funcție, caracteristică prepoziției *na*, I. Zaimov o localizează în sud-vestul teritoriului lingvistic bulgar⁵⁸. Putem însă lărgi aria fixată de el și la nord-vest, iar exemple sporadice, ca de ex. cel din reg. Șumen (nord-estul țării), arată o răspândire mai largă a modelului *davam za njakogo* în trecut. Spre deosebire de autorul citat, nu credem că aici prepoziția *za* (sau *po*) este folosită pentru a realiza analitic cazul dativ (în loc de *na*). Ni se pare mai probabil că, în acest caz, ca și în expresia *ida za njakogo*, prepoziția *za* are sensul de succesiune în spațiu – *a-și mărită fiica* înseamnă *a o da ca să meargă după cineva*, ca să-l urmeze. (V., în sprijinul acestei păreri, un exemplu dintr-un cântec popular – „*Zašto me, majko, ne dadi, za Šanko jazi da ida*“⁵⁹ „De ce nu m-ai dat, mamă, după Šanko eu să mă duc?“).

4.2. În graiurile limbii române, împreună cu *a da cuiiva* (sau *a da la cineva*) cu sensul „a mărita“, se folosește și construcția *a da după cineva*. De ex.: „*Dă-mă, mamă, cui mă cere, să mă fac și eu muiere*“ – Turda⁶⁰; „*Dă-mă, mamă, la marit*“, că vremea mni s-o-implirit...“⁶¹; „*Hai, măicuță, mama mea, după urât nu mă da*“ – Maramureș⁶²; „*Dacă mama ta nu vrea după mine să te dea*“ – Bucovina⁶³; „*Dă-mă, mamă, după drag, n-astepta după iosag*“ – Hunedoara⁶⁴; „*Atunci înțelege că le este voia lor de a da fata după tinerul acela...*“ – com. Brebu, Prahova (din răspunsurile la Chestionarul lui B.P. Hasdeu)⁶⁵ etc.

Exemplele cu prepoziția *după*, pe care le-am scos de cele mai multe ori din culegeri de cântece populare, arată o răspândire identică cu a modelului *a se duce după cineva*, deci, spus cu oarecare rezerve, în toate marile provincii dacoromâne, dar și în meglenoromână – *dau dupu* (de ex. „*Nu ti dau dupu uminetsu, și ti dau dupu uşinets*“)“⁶⁶. N-am putut găsi până acum modelul în aromână, totuși nu îndrăznim să afirmăm că nu există.

4.3. *A da la cineva* sau *cuiiva*, ca și *a da după cineva* corespund întru totul expresiilor bulgare *davam na njakogo*, *davam za (po) njakogo* ca structură și semnificație. Singura diferență este lipsa unei construcții cu complementul în dativ în limba bulgară, în care nu s-au păstrat cazurile. Pentru noi reprezintă interes expresiile identice în care este folosită prepoziția *după* și respectiv *za (po)* ca și în modelul *a se duce (a merge) după cineva / ida za njakogo*.

5. Acest model comun de exprimare a acțiunii *a se mărita* și respectiv *a mărita* în bulgară și română reprezintă, după cum a fost notat mai sus, un stadiu mai arhaic, și arată starea de dependență a femeii în societatea tradițională.

Aria lui de răspândire pe teritoriul limbii bulgare și cel al limbii române – partea de vest a Bulgariei și, în linii mari, tot teritoriul dacoromân – îl înscrie în primul tip din cunoscuta tipologie a ariilor lingvistice bulgaro-române, stabilită de M. Mladenov⁶⁷. Tipul respectiv, care cuprinde chiar aria delimitată pentru modelul nostru, este cel mai arhaic tip de arie comună și prezintă des paralelisme cu celelalte limbi slave, ca și în cazul nostru.

În ce privește originea modelului în cele două limbi, am putea spune că în bulgară el este moștenit din bulgara veche. Având în vedere situația din latină (cf. *uxorem ducere, nuptum dare* și *ire in matrimonium*), putem presupune că româna a moștenit tendințe latinești, întărite prin influența bulgară veche. Iar folosirea prepoziției *după*, însemnând succesiunea în spațiu în construcțiile sus-amintite, a fost împrumutată din bulgara veche. În orice caz, amândouă limbile au păstrat acest vechi model de denumire a căsătoriei din punctul de vedere al femeii (și al rudelor ei), pierdut în multe alte limbi.

Prescurtări:

avest.	– avestică
ceh.	– cehă
indo-iran.	– indo-iraniană
lat.	– latină
let.	– letonă
lit.	– lituaniană
pol.	– polonă
rus.	– rusă
scr.	– sârbo-croată
sloven.	– slovenă
tur.	– turcă
ucr.	– ucraineană
ung.	– ungară
v. bg.	– bulgară veche
v. rus.	– rusă veche

Note

1. Acest model a fost discutat de noi în articolul publicat în *RESEE*. XXXI, 1997, 3-4, sub tipar.
2. În dialectele limbii bulgare, acest verb înseamnă de obicei „a se logodi” și foarte rar are sensul de „a se căsători”.

3. Emile Benveniste, *Le vocabulaire des institutions indo-européennes. 1. Economie, parenté, société*, Paris, 1969, p. 239.
4. Cf. T.V. Gamkrelidze, V.V. Ivanov, *Indoeuropejskij jazyk i indoeuropejcy*, T. I-II, Tbilisi, 1984, p. 756.
5. *Slavjanskije drevnosti. Etnolingvističeskij slovar'*, T. I, Moskva, 1995, p. 245.
6. E. Benveniste, *op. cit.*, p. 240; T.V. Gamkrelidze, V.V. Ivanov, *op. cit.*, p. 757; *Bălgarski etimologičen rečnik*, T. I, Sofia, 1971, p. 170.
7. M. Sl. Mladenov, *Leksikata na ichtimanskija govor*, în *Bălgarska dialektologija. Proučvanija i materialii*, 3, Sofia, 1967, p. 46.
8. Iv. Šapkarev, L. Bliznev, *Rečnik na samokovkija gradski govor*, în *Bălgarska dialektologija, Proučvanija i materialii*, 3, Sofia, 1967, p. 206; R.A. Liubenov, *Burel. Govor, folklor, etnografija*, Sofia, 1993, p. 26.
9. T. Bojadžiev, *Rečnik na govora na s. Săčanli, Gjumjurdžinsko*, în *Bălgarska dialektologija. Proučvanija i materialii*, 6, Sofia, 1971, p. 65.
10. P.I. Petkov, *Eleński rečnik*, în *Bălgarska dialektologija. Proučvanija i materialii*, 7, Sofia, 1974, p. 93.
11. L. Ralev, *Govorăt na s. Vojnjagovo, Karlousko*, în *Bălgarska dialektologija. Proučvanija i materialii*, 8, Sofia, 1977, p. 119.
12. M. Sl. Mladenov, *op. cit.*, p. 58.
13. *Rečnik na makedonskata narodna poezija*, T. II, Skoplje, 1987, p. 104.
14. Haiden Gerov, *Rečnik na bălgarskija ezik*, T. I, Sofia, 1975, p. 307, 308.
15. M. Sl. Mladenov, *Govorăt na Novo selo, Vidinsko*, Sofia, 1969, p. 223.
16. N. Gerov, *op. cit.*, vol. II, 1976, p. 44.
17. *Ibidem*, p. 188.
18. M. Sl. Mladenov, *Leksikata...*, p. 73; T. Bojadžiev, *op. cit.*, p. 32; R.A. Ljubenov, *op. cit.*, p. 84; Iv. Umlenski, *Kjustendilskijat govor*, Sofia, 1965, p. 223.
19. Cf. Gr. Brâncuș, *Istoria cuvintelor*, București, 1991, p. 84.
20. *Ibidem*.
21. Citatul este după D. Burkhart, *Die soziale Stellung der Frau auf dem Balkan und ihre Manifestation im semantischen Felld HEIRATEN sowie einigen Komplementärfeldern*, în *Zeitschrift für Balkanologie*, 20, 1994, N. 1, p. 54.
22. Cf. de ex. D. Burkhart, *op. cit.*, p. 50; P. Asenova, *Balkansko ezikoznanie*, Sofia, 1989, p. 36.
23. D. Burkhart, *ibidem*.
24. *Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tiranë, 1980, p. 2142 (sub *vete*).
25. D. Burkhart, *op. cit.*, p. 53.
26. V. Stoin, *Narodni pesni ot Timok do Vito*, Sofia, 1928, p. 583.
27. Hr. Hitov, *Rečnik na govora na s. Radovene, Vračansko în Bălgarska dialektologija. Proučvanija i materialii*, 9, Sofia, 1979, p. 230.
28. Iv. Umlenski, *op. cit.*, p. 227.
29. Arhiva dialectală a Institutului de limba bulgară, Sofia, sub *za*.
30. Cf. de ex. *Rečnik na makedonskata...*, p. 135.
31. T. Pavlov, *Bălgarite v Moravsko i Timoško*, Sofia, 1931, p. 108.
32. Arhiva dialectală..., sub *ida*.
33. T. Kostova, *Edno starinno značenje na predlog po v bălgarskite dialekti*, în *V pamet na profesor Stojko Stojkov. Ezikovedski izsledvanija*, Sofia, 1974, p. 245.
34. Arhiva dialectală..., sub *po*.
35. *Ibidem*.
36. M. Mladenov, *Leksikata na ichtimanskija govor...*, p. 96.

37. Arhiva dialectală..., sub *po.*
38. *Ibidem.*
39. Iv. Umlenski, *op. cit.*, p. 214.
40. P. Asenova, *Predlogăt za i negovite săotvetstvija v balkanskite ezii*, în *Bălgarski ezik*, 1974, N. 5, p. 398.
41. I. Zaimov, *Upotreba na predloga za v bălgarskija ezik*, în *Izvestija na Institutata za bălgarski ezik*, 6, 1959, p. 321-372.
42. T. Kostova, *op. cit.*, p. 245.
43. M. Mladenov, *Predlozi sās značenje 'posledovatelnost vāv vremeto i prostranstvo' v bălgarskite govori*, în *Izsledvanija vārhu istorijata i dialektite na bălgarskija ezik*, Sofia, 1979, p. 266.
44. *Dicționar explicativ al limbii moldovenești*, T. I-II, Chișinău, 1974.
45. *Dicționarul limbii române (DLR)*, Serie nouă, vol. VI, București, 1965-1969.
46. *Antologie de folclor dobrogean*, Constanța, 1980, p. 231.
47. Pamfil Bilțiu, *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, București, 1990, p. 423.
48. *Folclor din țara fagilor*, Chișinău, 1993, p. 313.
49. *Antologie dialectalo-folclorică a României*, vol. I, București, 1983, p. 314.
50. *DLR*, VI...
51. Naiden Gerov, *op. cit.*, vol. I, 1975, p. 274; vol. V, 1978, p. 152.
52. *Arhiva dialectală a Institutului de limba bulgară*, sub *po.*
53. I. Zaimov, *op. cit.*, p. 357.
54. *Arhiva dialectală...*, sub *za.*
55. *Rečnik na makedonskata narodna poezija...*, p. 291.
56. Stojko Slojkov, *Leksikata na banatskija govor*, Sofia, 1968, p. 66.
57. *Banatsci balgarsci folklor, Narudni pesmi*, Timișoara, 1993, p. 158.
58. I. Zaimov, *op. cit.*, p. 356.
59. T. Pavlov, *op. cit.*, p. 107.
60. Emil Petrovici, *Texte dialectale. Suplement la Atlasul lingvistic român II*, Sibiu, Leipzig, 1943, p. 62.
61. *Ibidem.*
62. V. Stețco, *Poezii populare din Țara Maramureșului*, București, 1990, p. 193.
63. *Folclor din țara fagilor...*, p. 328.
64. *Nunta la români, Antologie din poezia ceremonialului nunții*, București, 1977, p. 278.
65. BAR, Secția Manuscrise, ms. rom. 3429, f. 297.
66. Th. Capidan, *Dicționar meglenoromân*, în *Meglenoromâni*, vol. III, București, 1935.
67. M. Mladenov, *Bălgaro-rumănski ezikovi areali*, în *Die slawischen Sprachen*, Bd. 5, 1983, p. 49-70.